

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΟΥΡΓΑΝΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ρωμαϊκή και Βυζαντινή

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Τετράδιο Εργασιών

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια	Σούκα Μαρίνα Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Κωσταβάσιλης Κωνσταντίνος Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Ντούτσης Δημήτριος Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Παπαδοπούλου Ευγενία Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Παπαδάτου Ψημάρη Χαραλαμπία Πτυχιούχος Γραφιστικής
Υπεύθυνος/η του μαθήματος/γνωστικού αντικείμενου στο πλαίσιο της Πράξης	Αθανάσιος Γιαννίκας , Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

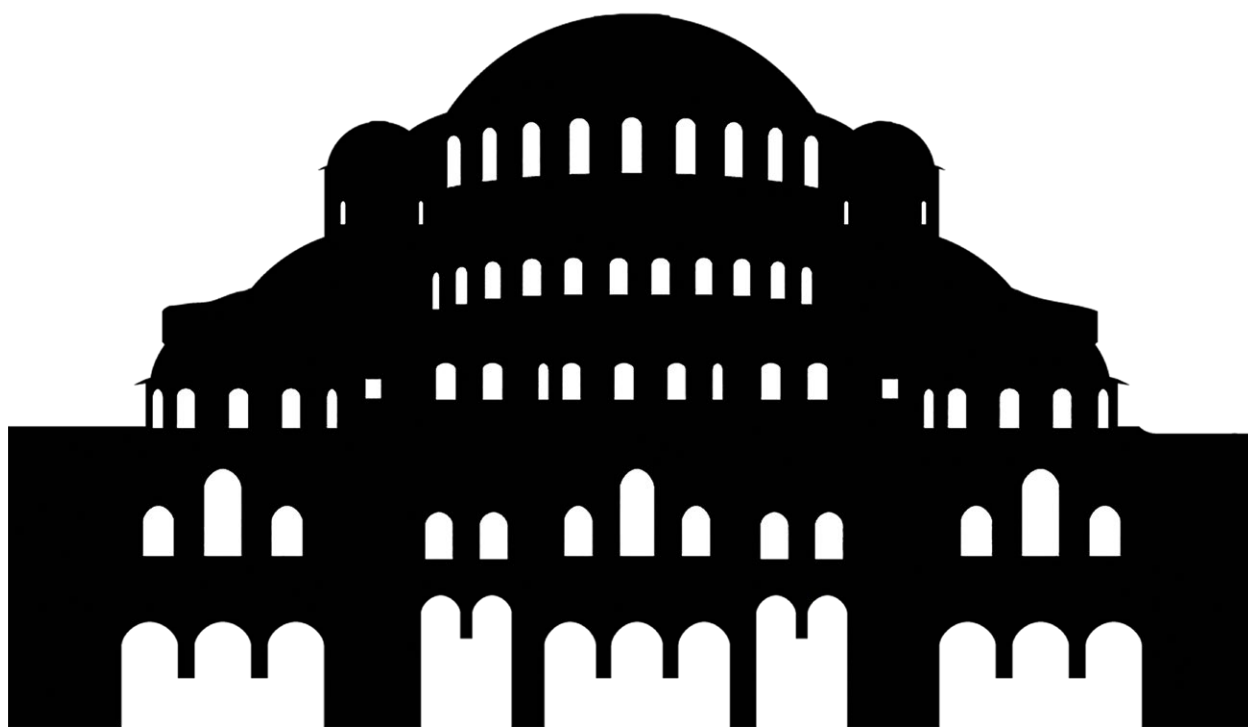
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΟΥΡΓΑΝΗΣ

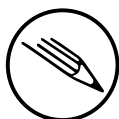
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Εκδόσεις Λυσάρι

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Πρόδρομος Μιχαλάκης

Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Γεώργιος Μπουργάνης

Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Πρόδρομος Μιχαλάκης

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Εκπαιδευτικός οργανισμός ΑΚΑΔΗΜΙΑ (e-akadimia.gr)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Φώτιος Τσάτσης, © Εκδόσεις Λυσάρι (*Simeon Netchev*)

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ασπασία Κυριάκου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Εκδόσεις Λυσάρι (lisari.gr)

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΨΜΑ

Πρόδρομος Μιχαλάκης,

Εκδόσεις Λυσάρι (lisari.gr)

Περιεχόμενα

A. Τα Ελληνορωμαϊκά Χρόνια

1. Η Ελλάδα γίνεται τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας	6
2. Ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός	7
3. Η οργάνωση και η διοίκηση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας	8
4. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη.....	9
5. Ο Διοκλητιανός και η διοικητική μεταρρύθμιση της αυτοκρατορίας.....	10

B. Τα πρώιμα Βυζαντινά Χρόνια: η χριστιανική ρωμαϊκή αυτοκρατορία

6. Ο Κωνσταντίνος Α' και η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης	11
7. Η εξάπλωση και η επικράτηση του Χριστιανισμού	12
8. Η διαίρεση της Αυτοκρατορίας και η κατάλυση του δυτικού τμήματος	13
9. Ο Ιουστινιανός και η προσπάθεια ανασύστασης της Ρωμαϊκής οικουμένης.....	14

Γ. Η μέση βυζαντινή περίοδος: η μεσαιωνική Ελληνική Αυτοκρατορία

10. Η εποχή του Ηρακλείου	15
11. Η αραβική επέκταση και η άμυνα των Βυζαντινών.....	16
12. Η Συριακή δυναστεία, ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας και της διοίκησης	17
13. Η κρίση της εικονομαχίας.....	18
14. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων	19
15. Οι γείτονες του Βυζαντίου: Βούλγαροι και Ρώσοι.	20
16. Η Μακεδονική Δυναστεία: το απόγειο της ακμής του Βυζαντίου.	21
17. Οι τελευταίοι Μακεδόνες αυτοκράτορες και οι διάδοχοί τους: εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα	22
18. Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Δύση.....	23
19. Τα γράμματα και οι τέχνες στο Βυζάντιο	24
20. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο.....	25
21. Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο.....	26

Δ. Η ύστερη βυζαντινή περίοδος

22. Οι Βυζαντινοί αντιμετωπίζουν νέους εχθρούς.	27
23. Η δυναστεία των Κομνηνών και η Βενετική οικονομική διεύρυνση	28
24. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους και ο διαμελισμός της Αυτοκρατορίας.....	29
25. Η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης και οι τελευταίες αναλαμπές.....	30
26. Η ακμή της Θεσσαλονίκης.....	31
27. Η επέκταση των Οθωμανών και η δυναστεία των Παλαιολόγων	32
28. Η πολιορκία και η Άλωση της Κωνσταντινούπολης.....	33
29. Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο.....	34

Ε. Θέματα από τη Βυζαντινή Ιστορία

30. Η βυζαντινή Κύπρος	35
31. Η θέση της γυναίκας στο Βυζάντιο.....	36
32. Η διπλωματία στο Βυζάντιο	37
33. Βυζαντινή παιδεία και τέχνη.....	38
34. Η γλώσσα των Βυζαντινών.....	39

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Το Τετράδιο Εργασιών αποτελεί συμπλήρωμα του Βιβλίου Μαθητή, περιλαμβάνοντας ασκήσεις που θα βοηθήσουν τους μαθητές να επαναφέρουν στη μνήμη τους τις πληροφορίες που έχουν αποκτήσει, προκειμένου να τις χρησιμοποιήσουν για να απαντήσουν στις ερωτήσεις. Η διάρθρωσή του ακολουθεί τη δομή που ορίζεται από το Πρόγραμμα Σπουδών του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, περιλαμβάνοντας ασκήσεις χωριστά για κάθε διδακτική ενότητα που παρουσιάζεται στο Βιβλίο Μαθητή.

Το Τετράδιο Εργασιών περιλαμβάνει πληθώρα ασκήσεων ανάπτυξης, αντιστοίχισης, σωστού/λάθους, συμπλήρωσης κενών, καθώς και άλλες περισσότερο δημιουργικές και πρωτότυπες ασκήσεις, που στοχεύουν στο να παρακινήσουν τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν και να εκφράσουν τη δημιουργικότητά τους.

Σε αρκετά μαθήματα παρέχεται επιπρόσθετο ψηφιακό μαθησιακό υλικό στους/στις μαθητές/τριες μέσω σάρωσης κωδικού QR. Τα ψηφιακά αρχεία που εμφανίζονται είναι αυτόνομα και παιδαγωγικά επιμελημένα, σχεδιασμένα ειδικά για το παρόν Τετράδιο Εργασιών, και υποστηρίζουν την εφαρμογή και εμπέδωση της γνώσης. Το περιεχόμενό τους είναι επιστημονικά ελεγμένο και οργανωμένο σε στοχευμένες δραστηριότητες, χωρίς να απαιτείται ανεξέλεγκτη αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ενεργή συμμετοχή και η αυτοαξιολόγηση των μαθητών/τριών, σε ένα ασφαλές και παιδαγωγικά ελεγχόμενο ψηφιακό περιβάλλον.

Επιπρόσθετα, σε ορισμένα κεφάλαια, οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε συνθετικές ομαδικές εργασίες, οι οποίες τους παρέχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν και να αναζητήσουν, υπό την επίβλεψη των καθηγητών τους, την ιστορική αλήθεια, μετατρέποντας το τμήμα σε ένα «εργαστήριο ιστορίας».

η συγγραφική ομάδα

ενότητα

A

Τα Ελληνορωμαϊκά Χρόνια

1

Η Ελλάδα γίνεται τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τη μάχη της Λευκόπετρας, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου:

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Οι Ρωμαίοι κέρδισαν τους Έλληνες στη μάχη της
- β. Το και αποτέλεσε ένα από τα πιο δυνατά «όπλα» των Ρωμαίων.
- γ. Η συμπεριφορά των Ρωμαίων σε κάθε ελληνική πόλη δεν ήταν ίδια και κριτήριο γι' αυτήν αποτέλεσε η στάση που είχαν αυτές κρατήσει στους πολέμους.
- δ. Η ελληνική υποταγή στους Ρωμαίους ήταν και η αρχή της δημιουργίας ενός νέου

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Οι Ρωμαίοι επικράτησαν και κατέκτησαν την Ελλάδα μέχρι το 146 π.Χ.
- β. Βασικός στόχος των Ρωμαίων ήταν να διατηρήσουν τους Έλληνες ενωμένους.
- γ. Οι Ρωμαίοι έκαναν αλλαγές στη διοίκηση για να εδραιώσουν την ηγεμονία τους.
- δ. Οι δυσκολίες δημιουργούσαν συχνά επαναστάσεις και εξεγέρσεις Ελλήνων.
- ε. Η οικονομική εξάρτηση από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία δεν είχε επιπτώσεις στην οικονομία και την πολιτική της περιοχής.

☐
☐
☐
☐
☐

Ο ελληνιστικός πολιτισμός

2

1

Σκάνανε το QR code και παρατήρησε τη φωτογραφία από το Πάνθεον στη Ρώμη. Μπορείς να εντοπίσεις βασικές ομοιότητες με τους αρχαιοελληνικούς ναούς;

2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1

1. Έλληνας συγγραφέας που έγραψε το έργο «Βίοι Παράλληλοι» και επηρέασε τους Ρωμαίους.

1

2. Πολιτισμός που προέκυψε από τη συνάντηση δύο μεγάλων λαών.

2

2

ΚΑΘΕΤΑ

1. Τομέας στον οποίο οι Ρωμαίοι μιμήθηκαν τα ελληνικά πρότυπα και κατασκεύασαν μεγαλοπρεπή κτίρια.

2. Άνθρωποι των γραμμάτων που δίδασκαν και επηρέασαν τους Ρωμαίους

3. Ιδιαίτερα γνωστές της Πομπηίας.

4. Χώρος όπου παίζονταν τραγωδίες και κωμωδίες (αντίστροφα).

3

Η οργάνωση και η διοίκηση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

1

Σκάνανε το QR code και δες τη διαδρομή της αρχαίας Εγνατίας Οδού. Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι ο δρόμος αυτός ήταν τόσο σημαντικός για τους Ρωμαίους;

2

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις των δύο στηλών:

1. Ρωμαϊκό νόμισμα

α. Σε αυτές διαιρούνταν η Αυτοκρατορία.

2. Pax Romana

β. Συγκεντρώνει όλη την εξουσία.

3. Επαρχίες

γ. Πολιτική ειρήνης και ευημερίας.

4. Εγνατία Οδός

δ. Οδήγησε στην ανάπτυξη του εμπορίου.

5. Αυτοκράτορας

ε. Χρησιμοποιούνταν σε όλη την αυτοκρατορία.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η πολυεθνικότητα αποτελούσε ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. ☐
- β. Ένα από τα κύρια επιτεύγματα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν η διατήρηση της Ρωμαϊκής Ειρήνης. ☐
- γ. Οι επαρχίες κυβερνούνταν από τον ίδιο τον Αυτοκράτορα. ☐
- δ. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποίησαν τα ελληνικά ως γλώσσα της επίσημης επικοινωνίας. ☐
- ε. Οι Ρωμαίοι δεν ανέχονταν άλλες θρησκείες πέραν της παλιάς θρησκείας. ☐

Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη

4

1

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. ονομάζονταν οι έμποροι, οι κτηματίες και οι επαγγελματίες.
- β. Οι αγώνες ήταν ένας από τους τρόπους που περνούσαν οι Ρωμαίοι τον ελεύθερο χρόνο τους.
- γ. Σε αντίθεση με τους, οι Ρωμαίοι είχαν μια πιο στάση απέναντι σε άλλους πολιτισμούς και
- δ. Η ζωή των Ρωμαίων διέθετε στοιχεία αστικού πολιτισμού τα οποία βοήθησαν στη δημιουργία μιας πιο και ζωής.

2

Παρατήρησε προσεκτικά την εικόνα 2 του βιβλίου μαθητή/τριας (σελ. 25) και απάντησε σύντομα στις ερωτήσεις:

- Ποια πρόσωπα βλέπεις στην εικόνα; Τι φαίνεται να κάνουν;

.....

.....

.....

- Τι νομίζεις ότι ένιωθαν οι άνθρωποι που παρακολουθούσαν τέτοιες παραστάσεις;

.....

.....

.....

- Γιατί πιστεύεις πως ήταν σημαντικές τέτοιες ψυχαγωγικές στιγμές στη ζωή των Ρωμαίων;

.....

.....

.....

.....

5

Ο Διοκλητιανός και η διοικητική μεταρρύθμιση της αυτοκρατορίας

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για την έννοια της «αποκέντρωσης» και πώς αυτή σχετίζεται με την τεταρχία του Διοκλητιανού, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου.

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Η αυτοκρατορία χωρίστηκε σε τέσσερις , με επικεφαλής έναν και έναν σε καθεμία.
- β. Ο Διοκλητιανός ξεκίνησε το μ.Χ. σκληρούς διωγμούς κατά των
- γ. Ο εξέδωσε διάταγμα που επέτρεπε στους χριστιανούς να ασκούν τη θρησκεία τους ελεύθερα στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.
- δ. Ο έγινε το 324 μ.Χ. ο μοναδικός Αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Παρά την κρίση της αυτοκρατορίας, η οικονομία της παρέμεινε σε καλή κατάσταση. ☐
- β. Ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός προχώρησε σε μια σειρά διοικητικών μεταρρυθμίσεων ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. ☐
- γ. Ο Κωνσταντίνος και ο Μαξέντιος ήταν επικεφαλής στη Δύση. ☐
- δ. Ο Γαλέριος βοήθησε τον Διοκλητιανό στους διωγμούς του κατά των Χριστιανών. ☐
- ε. Ο Κωνσταντίνος συγκρούστηκε με τον Μαξέντιο το 323 μ.Χ. ☐

ενότητα

B

Τα πρώιμα Βυζαντινά
Χρόνια: Η Χριστιανική
Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

6

Ο Κωνσταντίνος Α΄ και η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης

1

Αναζήτησε πληροφορίες και γράψε τα ονόματα κι άλλων ιστορικών προσώπων στα οποία έχει αποδοθεί ο όρος «Μέγας». Για ποιους λόγους χαρακτηρίστηκε το κάθε πρόσωπο με τον τίτλο αυτό; (διάβασε, συμπληρωματικά, και την Πηγή 2 του σχολικού βιβλίου).

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Ο Κωνσταντίνος Α' ήταν αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας από το έως το μ.Χ.
- β. Η Κωνσταντινούπολη ήταν σε μια στρατηγική τοποθεσία που έλεγχε το πέρασμα στη και στη Θάλασσα.
- γ. Ο Κωνσταντίνος έγινε ο πρώτος αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
- δ. Το μ.Χ. εκδόθηκε το των , που επέτρεπε στους Χριστιανούς να ασκούν ελεύθερα τη θρησκεία τους.

3

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Χριστιανισμός

α. Οργανώθηκε Οικουμενική Σύνοδος στη Νίκαια.

2. Κωνσταντινούπολη

β. Νέα πρωτεύουσα στη θέση του Βυζαντίου.

3. 313 μ.Χ.

γ. Θρησκεία που υποστήριξε ο Κωνσταντίνος.

4. 325 μ.Χ.

δ. Διάταγμα των Μεδιολάνων.

5. Χριστόγραμμα

ε. Σύμβολο πίστης με τα γράμματα Χ και Ρ.

Η εξάπλωση και η επικράτηση του Χριστιανισμού

7

1

Σκάνανε το QR code και διάβασε απόσπασμα από συνέντευξη του Μητροπολίτη Δημητριάδος Ιγνατίου για τον θρησκευτικό φανατισμό. Ποιες είναι οι αιτίες και οι συνέπειές του;

2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

OPIZONTIA

1. Ο αυτοκράτορας που προσπάθησε να επαναφέρει την αρχαία θρησκεία.
2. Το θρησκευτικό σύμβολο με τα αρχικά του Χριστού.

1 2 3 4

KAΘΕΤΑ

1. Το των Μεδιολάνων θέσπισε την ανεξιθρησκία.
2. Αυτοκράτορας που έκανε τον Χριστιανισμό επίσημη θρησκεία.
3. Ένας από τους τρεις μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας (το μικρό του όνομα).
4. Η πόλη όπου έγινε η Οικουμενική Σύνοδος το 325 μ.Χ.

8

Η διαίρεση της Αυτοκρατορίας και η κατάλυση του δυτικού τμήματος

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τους Γότθους, τους Ούνους και τους Βανδάλους, για τις ηγετικές τους προσωπικότητες και τις σημαντικότερες επιθέσεις κατά της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας θα σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Ο πήρε την Ανατολική Αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα την , ενώ ο πήρε τη Δυτική Αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα τη
- β. Η απόφαση του Θεοδοσίου Α' έκανε την αυτοκρατορία πιο ευάλωτη στις επιθέσεις από τα φύλα.
- γ. Το μ.Χ., καθαιρέθηκε ο τελευταίος Ρωμαίος Αυτοκράτορας.
- δ. Η Αυτοκρατορία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του βυζαντινού

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Ο Θεοδόσιος Α' όρισε ως μοναδικό διάδοχό του τον γιο του, Αρκάδιο. ☐
- β. Η απόφαση του Θεοδοσίου Α' οδήγησε σε μια σειρά από διαμάχες μεταξύ των δύο αδελφών. ☐
- γ. Με την κατάλυση της Αυτοκρατορίας δημιουργήθηκε ένα κενό εξουσίας στην Ευρώπη, το οποίο γέμισαν διάφορα γερμανικά φύλα. ☐
- δ. Τα γερμανικά φύλα δεν κατάφεραν να ιδρύσουν δικά τους βασίλεια μέσα στα εδάφη της Αυτοκρατορίας. ☐
- ε. Η οικονομική κρίση, η πολιτική αστάθεια και η επιδημία πανώλης βοήθησαν στο να καταληφθεί το ανατολικό τμήμα της Αυτοκρατορίας. ☐

Ο Ιουστινιανός και η προσπάθεια ανασύστασης της Ρωμαϊκής οικουμένης

9

1

Σκάνανε το QR code, διάβασε τις πληροφορίες για τους Δήμους της Κωνσταντινούπολης και σύγκρινε τη λειτουργία τους με αυτή των σημερινών πολιτικών κομμάτων και των αθλητικών σωματείων.

2

Παρατήρησε προσεκτικά την εικόνα 3 του βιβλίου μαθητή/τριας (σελ. 51), που δείχνει τον τρούλο της Αγίας Σοφίας από το εσωτερικό του ναού. Σκέψου πώς θα ένιωθες αν στεκόσουν ακριβώς από κάτω του.

Γράψε ένα μικρό κείμενο 4-5 γραμμών που να περιγράφει:

- Τι βλέπεις γύρω σου;
- Πώς σε κάνει να νιώθεις αυτός ο χώρος;
- Τι πιστεύεις ότι ένιωθαν οι άνθρωποι την εποχή που πρωτοείδαν αυτό το θαύμα αρχιτεκτονικής;

ενότητα

Η μέση Βυζαντινή
Περίοδος: Η Μεσαιωνική
Ελληνική Αυτοκρατορία

Η εποχή του Ηρακλείου

10

1

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Ηράκλειος

α. Επιστράφηκε στους Χριστιανούς το 630 μ.Χ.

2. Αβάρροι

β. Ιερή πόλη - ανακαταλήφθηκε από τον Ηράκλειο.

3. Τίμιος Σταυρός

γ. Αναδιοργάνωσε τον Βυζαντινό στρατό.

4. Πέρσες

δ. Κατέλαβαν την Ιερουσαλήμ το 614 μ.Χ.

5. Ιερουσαλήμ

ε. Πολιόρκησαν την Κων/πολη το 626 μ.Χ.

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Το 622 μ.Χ., ο Ηράκλειος ξεκίνησε μια εκστρατεία εναντίον των τους οποίους και νίκησε το 627 μ.Χ. στη μάχη στη
- β. Ο αποτελούσε το ιερότερο κειμήλιο των Βυζαντινών.
- γ. Ο Ηράκλειος ανακήρυξε την ως επίσημη γλώσσα του κράτους και υιοθέτησε τον τίτλο με τη χριστιανική προσθήκη.
- δ. Ο Ηράκλειος αφιέρωσε τη ζωή του στην της αυτοκρατορίας.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Ο Ηράκλειος έσωσε την αυτοκρατορία από τους Πέρσες και τους Αβάρους. ☐
- β. Το 622 μ.Χ. ο Ηράκλειος ξεκίνησε μια εκστρατεία εναντίον των Αβάρων. ☐
- γ. Ο Ηράκλειος σταθεροποίησε την Αυτοκρατορία μετά από μια περίοδο πολιτικής και οικονομικής κρίσης. ☐
- δ. Η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός έγιναν τα κυρίαρχα στοιχεία της αυτοκρατορίας. ☐
- ε. Ο Ηράκλειος είχε τον σεβασμό της Δύσης αλλά και των Οθωμανών. ☐

11

Η αραβική επέκταση και η άμυνα των Βυζαντινών

1

Σκάνανε το QR code και διάβασε το απόσπασμα για το υγρό πυρ. Πόσο σημαντικό πιστεύεις ότι υπήρξε το υπερόπλο αυτό για τους Βυζαντινούς;

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Η αραβική επέκταση ξεκίνησε τον αιώνα μ.Χ. και κράτησε για περίπου χρόνια.
- β. Οι Άραβες πάλευαν για να διαδώσουν το μήνυμά του , ενώ οι αντίπαλοί τους ήταν πολιτικά ή
- γ. ονομάζονταν οι επαρχίες στις οποίες χώρισε ο Ηράκλειος την Αυτοκρατορία.
- δ. Οι ζούσαν στα ανατολικά σύνορα και αντιμετώπιζαν πρώτοι τις επιθέσεις των Αράβων.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Οι Άραβες κατέλαβαν περιοχές από τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή μέχρι την Ινδία και την Ισπανία.
- β. Η επιτυχία των Βυζαντινών δεν οφείλεται στη χρήση του υγρού πυρός.
- γ. Τα θέματα διέθεταν έναν κοινό στρατό.
- δ. Οι Ακρίτες ήταν εξοπλισμένοι με ελαφρά όπλα και πανοπλίες.
- ε. Οι Άραβες έφεραν την καλλιγραφία και τη μινιατούρα στην Ευρώπη.

☐
☐
☐
☐
☐

Η Συριακή δυναστεία, ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας και της διοίκησης

12

1

Σκάνανε το QR code και διάβασε τις πληροφορίες για τη Δυναστεία των Ισαύρων. Μετά, γράψε μία λίστα με τους Αυτοκράτορες της δυναστείας αυτής καθώς και τους λόγους που ονομάζεται και «Συριακή».

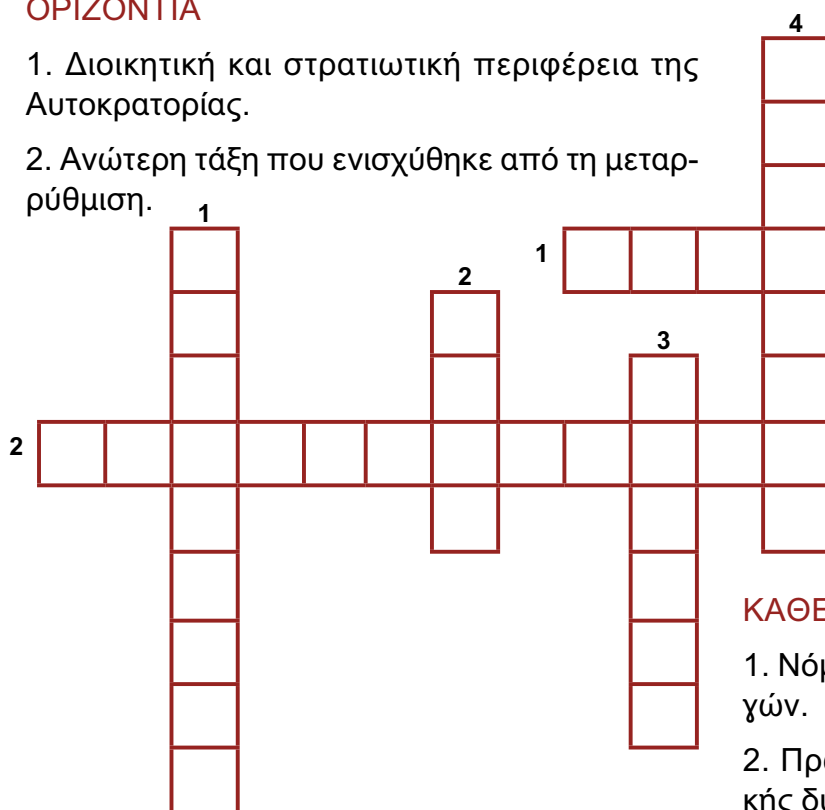
2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Διοικητική και στρατιωτική περιφέρεια της Αυτοκρατορίας.

2. Ανώτερη τάξη που ενισχύθηκε από τη μεταρρύθμιση.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Νόμος υπέρ των ελεύθερων γεωργών.

2. Πρώτος αυτοκράτορας της Συριακής δυναστείας.

3. Η κωδικοποίηση νόμων από τον Λέοντα Γ'.

4. Αλλιώς η Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

13

Η κρίση της εικονομαχίας

1

Αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τη Σύνοδο της Κωνσταντινούπολης το 843 στην οποία αποκαταστάθηκε η προσκύνηση των εικόνων, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου.

2

Τοποθέτησε τις παρακάτω φράσεις στη σωστή στήλη, ανάλογα με το αν εκφράζουν τη θέση των Εικονομάχων ή των Εικονολατρών.

«Ο Χριστός μπορεί να απεικονίζεται λόγω της ανθρώπινης φύσης του»

«Η λατρεία εικόνων είναι ειδωλολατρία»

«Ο Θεός είναι αόρατος και δεν μπορεί να απεικονιστεί»

«Η απεικόνιση του Χριστού παραβιάζει τις εντολές του Θεού»

«Οι εικόνες βοηθούν τους πιστούς στην προσευχή»

«Οι εικόνες μεταδίδουν τις θρησκευτικές αλήθειες στους πιστούς»

Εικονομάχοι

Εικονολάτρες

Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων

14

1

Σκάνανε το QR code και παρατήρησε τη φωτογραφία από το μνημείο που είναι αφιερωμένο στον Κύριλλο και τον Μεθόδιο. Για ποιους λόγους οι δύο Ιεραπόστολοι και Άγιοι έχουν τόσο μεγάλη απήχηση στους σλαβόφωνους λαούς;

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Η περιοχή που κατοικούσαν οι Σλάβοι εκτεινόταν από τη χερσόνησο μέχρι την Ευρώπη και τη
- β. Οι Σλάβοι συχνά έκαναν εναντίον του Βυζαντίου. Ωστόσο, σταδιακά οι σχέσεις τους βελτιώθηκαν με αποτέλεσμα οι Σλάβοι να γνωρίσουν τον
- γ. Ο ηγέτης της Μοραβίας, θέλοντας να στηριχθεί στο Βυζάντιο για να αντιμετωπίσει τις εχθρικές απειλές ζήτησε τη βοήθεια του Αυτοκράτορα
- δ. Ο και ο έφτασαν στη Μοραβία, δημιούργησαν το αλφάβητο και μετάφρασαν σε αυτό τα κείμενα.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Οι Σλάβοι και το Βυζάντιο είχαν πολύ καλές σχέσεις μέχρι τον 7ο αιώνα. ☐
- β. Οι Βυζαντινοί Αυτοκράτορες θεωρούσαν καθήκον τους να διαδώσουν τον Χριστιανισμό σε όλο τον κόσμο. ☐
- γ. Ο Ραστισλάβος ήταν ηγέτης της Μοραβίας. ☐
- δ. Ο Πατριάρχης Φώτιος έστειλε τους ιεραπόστολους Κύριλλο και Μεθόδιο να ολοκληρώσουν τον εκχριστιανισμό των Σλάβων.. ☐
- ε. Η διάδοση του Χριστιανισμού και της σλαβικής γλώσσας στα Βαλκάνια σταμάτησε την επέκταση της βυζαντινής πολιτιστικής επιρροής. ☐

15

Οι γείτονες του Βυζαντίου: Βούλγαροι και Ρώσοι

1

Αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για την πριγκίπισσα Άννα την Πορφυρογέννητη, που παντρεύτηκε τον Βλαδίμηρο, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου:

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α.** Οι ήταν ένας σλαβικός λαός που εγκαταστάθηκε στα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τον 7ο αιώνα.
- β.** Το, ο Βόγορης έκανε με τους Βυζαντινούς και βαπτίστηκε Χριστιανός.
- γ.** Ο ηγέτης των Βουλγάρων ξεκίνησε νέες επιθέσεις στο Η τελική μάχη δόθηκε στο της Μακεδονίας.
- δ.** Το 988 (ή 989), ο Ρώσος ηγεμόνας, ο ο Μέγας, υιοθέτησε τον Χριστιανισμό ως επίσημη θρησκεία του κράτους του.
- ε.** Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τους δύο βόρειους γείτονές του, τους και τους ήταν συχνά αλλά με πολλές περιόδους

Η Μακεδονική Δυναστεία: το απόγειο της ακμής του Βυζαντίου

16

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τους λόγους που ο αυτοκράτορας Βασίλειος ονομάστηκε «Βουλγαροκτόνος», προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας ενδεχομένως να σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Νικ.Φωκάς

α. Κατάργηση πολλών προνομίων των πλουσίων.

2. Ιωάν. Τσιμισκής

β. Κατέλαβε την Κρήτη.

3. Βασίλειος Β΄

γ. Ορίζει τις αρμοδιότητες του πατριάρχη και του αυτοκράτορα.

4. Πρόχειρος Νόμος

δ. Αντικαθιστά την Εκλογή.

5. Νεαρές

ε. Νίκησε στη μάχη του Σπερχειού.

6. Επαναγωγή

στ. Πραγματοποίησε εκστρατείες στη Συρία και Παλαιστίνη.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

α. Οι αυτοκράτορες της Μακεδονικής Δυναστείας πέτυχαν σημαντικές στρατιωτικές νίκες επί των Αράβων και των Βουλγάρων. ☐

β. Ο στρατηγός του Ρωμανού Β', Νικηφόρος Φωκάς, κατέλαβε την Κρήτη. ☐

γ. Οι Βυζαντινοί υπέστησαν συντριπτική ήττα από τους Βούλγαρους στη Μάχη του Σπερχειού (997), κοντά στη Λαμία. ☐

δ. Η Εκλογή αντικατέστησε τον Πρόχειρο Νόμο. ☐

ε. Η σύγκρουση των Αυτοκρατόρων με τους Δυνατούς είχε ως αποτέλεσμα την εξασφάλιση της σταθερότητας του κράτους. ☐

17

Οι τελευταίοι Μακεδόνες αυτοκράτορες και οι διάδοχοί τους: εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα

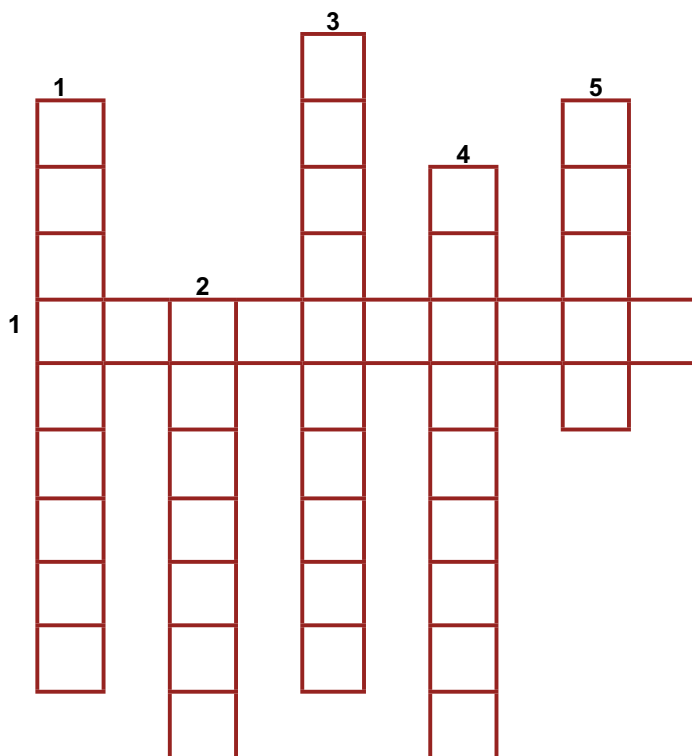
1

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Η περίοδος από το έως το ήταν μια περίοδος κρίσης για το Βυζάντιο.
- β. Οι καταστροφές, οι συνεχείς και η επιδημία της αποδυνάμωσαν την οικονομία.
- γ. Το 1071, οι νίκησαν τους Βυζαντινούς στη μάχη του και κατέλαβαν τη
- δ. Οι, ένας λαός από τη Σκανδιναβία, άρχισαν να επιτίθενται στο Βυζάντιο, με αποκορύφωμα το 1071 όταν έπεσε στα χέρια τους η πόλη

2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Η μάχη στην οποία αιχμαλωτίστηκε ο Ρωμανός Δ' Διογένης.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Ο λαός που επιτέθηκε από τη Δύση και κατέλαβε εδάφη της Αυτοκρατορίας
2. Αυτό υποτιμήθηκε πολλές φορές την περίοδο αυτή.
3. Νίκησαν τους Βυζαντινούς στη μάχη του Μαντζικέρτ.
4. Αυτοκράτορας που έλιωσε νομίσματα για να αυξήσει τα έσοδα.
5. Η πόλη που καταλήφθηκε το 1071, σηματοδοτώντας το τέλος της Βυζαντινής Ιταλίας.

Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Δύση

18

1

Σκάνανε το QR code και διάβασε τις πληροφορίες για τον Φώτιο (μετέπειτα Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και Άγιο). Έπειτα, γράψε ένα μικρό κείμενο για την προσωπικότητά του.

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Το Βυζάντιο ίδρυσε τον 6ο αιώνα μ.Χ. το της Ραβέννας στη Ιταλία και τον 9ο αιώνα μ.Χ. το της Ιταλίας στη Ιταλία.
- β. Ένταση προκλήθηκε με την αυτοκρατορική στέψη του από τον πάπα Λέοντα Γ' και του από τον Πάπα Ιωάννη ΙΒ' το 962 μ.Χ.
- γ. Το Πρώτο Σχίσμα (Φώτειο) κηρύχθηκε το μ.Χ.
- δ. Το δεύτερο Σχίσμα του προκλήθηκε από διαφωνίες σχετικά με την ουσία του

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Το Βυζάντιο είχε ισχυρή παρουσία στην Ιταλική χερσόνησο από τον 6ο αιώνα μ.Χ.
- β. Οι Βυζαντινοί ήταν υπέρ των αυτοκρατορικών στέψεων.
- γ. Οι Βυζαντινοί πολέμησαν εναντίον των Φράγκων και των Γερμανών.
- δ. Το πρώτο Σχίσμα των Εκκλησιών, το 867, προκλήθηκε από διαφωνίες σχετικά με την ουσία του Αγίου Πνεύματος.
- ε. Οι Χριστιανοί της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας πίστευαν ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται από τον Πατέρα και τον Υιό.

☐
☐
☐
☐
☐

19

Τα γράμματα και οι τέχνες
στο Βυζάντιο

1

Επισκέψου τις ιστοσελίδες του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου στην Αθήνα ή του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού στη Θεσσαλονίκη (και οποιουδήποτε άλλου σχετικού φορέα) και παρατήρησε βυζαντινές φορητές εικόνες ή τοιχογραφίες. Παράθεσε συνοπτικά τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής ζωγραφικής.

2

Παρατήρησε την εικόνα του Χριστού Παντοκράτορα (σελ. 94 βιβλίου μαθητή/τριας).

- Ποια στοιχεία της εικόνας δείχνουν ότι δεν πρόκειται για ρεαλιστικό πορτρέτο αλλά για ιερή, συμβολική εικόνα;

- Ποια χαρακτηριστικά του προσώπου και της στάσης του Χριστού αποπνέουν αυστηρότητα και ταυτόχρονα επιείκεια;

Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο

20

1

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Η αποτελούσε το βασικό κύτταρο της βυζαντινής κοινωνίας.
- β. Οι άνδρες μπορούσαν να σπουδάσουν σε και, ενώ οι γυναίκες μπορούσαν να παρακολουθήσουν μαθήματα στο
- γ. Οι οικογένειες στις επαρχίες ήταν από τις οικογένειες της Κωνσταντινούπολης.
- δ. Η ήταν λιγότερο διαδεδομένη στις επαρχίες απ' ό,τι στην Κωνσταντινούπολη.

2

Τοποθέτησε τις λέξεις/φράσεις στο κατάλληλο κουτάκι:

Τεχνίτες

Μισθωτοί εργάτες

Κυβερνά όλη την Αυτοκρατορία

Κλήρος και Επίσκοποι

Πατριάρχης

Έμποροι

Πλούσιοι γαιοκτήμονες

Φτωχοί αγρότες

Ανώτεροι αξιωματούχοι

Ελεύθεροι αγρότες

Στρατηγοί

Έχει τη δύναμη από τον Θεό

Κατώτεροι στρατιωτικοί

Δούλοι

Αυτοκράτορας

Ανώτερη τάξη

Μεσαία τάξη

Κατώτερη τάξη

21

Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τα μεγάλα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Κωνσταντινούπολης (Πανδιδακτήριο, Σχολή της Μαγναύρας, Πατριαρχική Σχολή) προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας ενδεχομένως να σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

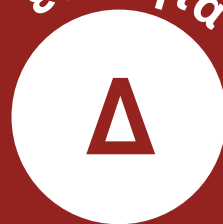
- α. Τα σχολεία ήταν ή και οι μαθητές πλήρωναν είτε σε μορφή είτε σε
- β. Η ήταν η πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης ενώ η παιδεία ήταν η δεύτερη.
- γ. Το Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης ιδρύθηκε τον αιώνα μ.Χ. από τον αυτοκράτορα
- δ. Η Σχολή ιδρύθηκε τον αιώνα μ.Χ. από τον Πατριάρχη και ήταν ένα σημαντικό κέντρο εκκλησιαστικής εκπαίδευσης.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο ήταν υποχρεωτική. ☐
- β. Στο Βυζάντιο υπήρχε ενιαίο εκπαιδευτικό σύστημα. ☐
- γ. Η πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης διαρκούσε έξι χρόνια. ☐
- δ. Οι μαθητές διδάσκονταν αρχαία ελληνικά, λατινικά, μαθηματικά και φυσική στη δεύτερη βαθμίδα της εκπαίδευσης. ☐
- ε. Η αυτοκρατορία παρείχε οικονομική ενίσχυση στο Πανεπιστήμιο. ☐

ενότητα

Η ύστερη Βυζαντινή Περίοδος

22

Οι Βυζαντινοί αντιμετωπίζουν νέους εχθρούς

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο σχετικά με τις σημαντικότερες μάχες του Βυζαντίου (Μαντζικέρτ, Μυριοκέφαλο, Δυρράχιο) και πληροφορίες για τις δυνάμεις των δύο μερών, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας ενδεχομένως να σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Σελτζούκοι

α. Νίκησε στους Άγιους Τόπους.

2. Ροβέρτος

β. Πήρε πίσω περιοχές της Μικράς Ασίας.

3. Ιωάννης Β΄

γ. Αντιδρούσαν στην πολιτική των Κομνηνών.

4. Μανουήλ

δ. Ηγήθηκε των Νορμανδών.

5. Βενετοί

ε. Νίκησαν τους Βυζαντινούς στο Μαντζικέρτ.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Από τον 11ο αιώνα, οι ιταλικές ναυτικές πόλεις άρχισαν να διεκδικούν την κυριαρχία στη Μεσόγειο. ☐
- β. Στη μάχη του Μαντζικέρτ το 1071 οι Βυζαντινοί κέρδισαν τους Νορμανδούς. ☐
- γ. Ο Αλέξιος Α' Κομνηνός θεωρούσε ότι μπορούσε μόνος του να αντιμετωπίσει τον εχθρό. ☐
- δ. Ο Ιωάννης Κομνηνός προσπάθησε να ακυρώσει την εμπορική Συνθήκη του πατέρα του με τη Βενετία. ☐
- ε. Η παραχώρηση προνομίων στις ιταλικές ναυτικές δημοκρατίες δεν επηρέασε μακροπρόθεσμα τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. ☐

Η δυναστεία των Κομνηνών και η Βενετική οικονομική διεύρυνση

23

1

Αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τη Δυναστεία των Κομνηνών και κατάγραψε τους Αυτοκράτορες που ανήκαν σε αυτή και τα σημαντικότερα επιτεύγματα του καθενός.

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Η δυναστεία των Κομνηνών κυβέρνησε τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία από το έως το
- β. Μετά το χρυσόβουλο του , οι είχαν κερδίσει πολλά από τους Κομνηνούς.
- γ. Η αύξηση της και η στην αυτοκρατορική διοίκηση οδήγησαν σε αύξηση της και της ανισότητας.
- δ. Η σταδιακή του Βυζαντίου οδήγησε στην απώλεια της αυτοκρατορικής και

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η περίοδος της δυναστείας των Κομνηνών ήταν μια περίοδος αναγέννησης. ☐
- β. Με το Χρυσόβουλο του 1082, οι Βενετοί απέκτησαν το δικαίωμα να ασκούν το μονοπώλιο στο εμπόριο του Βυζαντίου με τη Δύση. ☐
- γ. Οι Βυζαντινοί δεν κατάφεραν να αποκτήσουν σημαντική επιρροή στη βυζαντινή πολιτική. ☐
- δ. Η παρακμή του Βυζαντίου δεν προκάλεσε κοινωνικές επιπτώσεις. ☐
- ε. Οι κοινωνικές διαστάσεις της σταδιακής παρακμής του Βυζαντίου έπαιξαν ρόλο στην τελική κατάρρευση της αυτοκρατορίας, το 1453. ☐

24

Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους και ο διαμελισμός της Αυτοκρατορίας

1

Σκάνναρε το QR code και διάβασε την ομιλία του πάπα Ιωάννη Παύλου Β', στην οποία ζητάει συγγνώμη για τις πράξεις των Σταυροφόρων. Πόσο σημαντική πιστεύεις ότι ήταν αυτή η πράξη του, 800 χρόνια μετά την Άλωση του 1204;

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Το κίνημα των Σταυροφοριών ξεκίνησε όταν ο Πάπας ζήτησε από τους Χριστιανούς να συμμετάσχουν σε μια εκστρατεία για την απελευθέρωση της
- β. Η τέταρτη Σταυροφορία ξεκίνησε από τη και στράφηκε εναντίον της
- γ. Οι Έλληνες κατάφεραν να ανακτήσουν ορισμένα εδάφη και να δημιουργήσουν κράτη όπως το Δεσποτάτο του

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η τελευταία Σταυροφορία είχε ως αρχική πρόθεση την ανακατάληψη της Ιερουσαλήμ. ☐
- β. Οι Σταυροφόροι είχαν συμφωνήσει να πληρώσουν στη Βενετία ένα τεράστιο ποσό για να τους μεταφέρει στην Αίγυπτο. ☐
- γ. Ο Αλέξιος Άγγελος έταξε σημαντικές χρηματικές προσφορές στους Βενετούς για να τον βοηθήσουν να ανακτήσει τον θρόνο του. ☐
- δ. Μετά την πτώση της Πόλης το 1204, οι δυνάμεις του Ελληνισμού δεν επιχείρησαν να ανακτήσουν την Κωνσταντινούπολη. ☐
- ε. Στρατιωτικά, τα ελληνικά κράτη ήταν αρκετά πιο αδύναμα από των Οθωμανών. ☐

Η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης και οι τελευταίες αναλαμπές

25

1

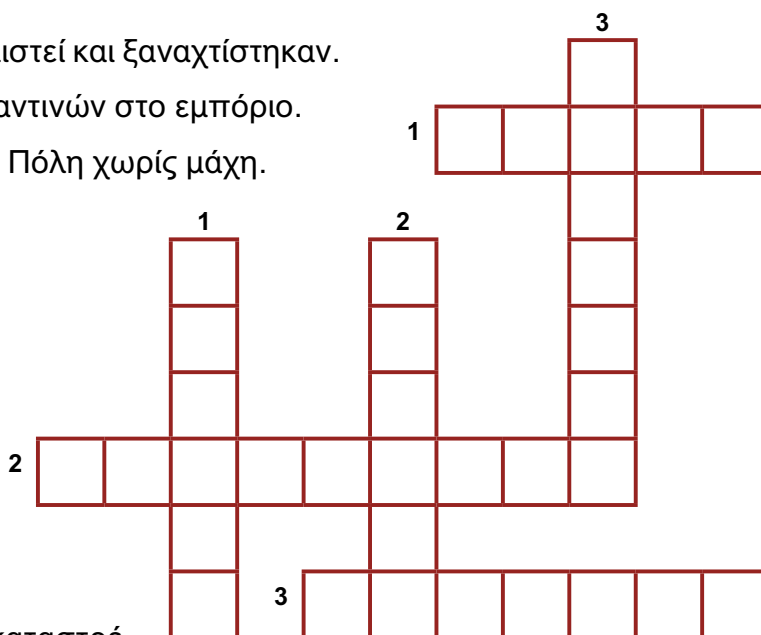
Σκάνανε το QR code και παρατήρησε τη φωτογραφία και την σχεδιαγραμματική αναπαράσταση από από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης. Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι υπήρξαν το ισχυρότερο «αμυντικό όπλο» του Βυζαντίου;

2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Τα της Πόλης είχαν γκρεμιστεί και ξαναχτίστηκαν.
2. Οι ισχυροί σύμμαχοι των Βυζαντινών στο εμπόριο.
3. Ο στρατηγός που μπήκε στην Πόλη χωρίς μάχη.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Οι Λατίνοι είχαν αρπάξει και καταστρέψει τα έργα
2. Επέστρεψαν στην Κωνσταντινούπολη το 1261.
3. Η ανάκτηση της Κων/πόλης ξεκίνησε από την πόλη της

26

Η ακμή της Θεσσαλονίκης

1

Σκάνανε το QR code, διάβασε το απόσπασμα από το «Γιατί το Βυζάντιο», της Ελένης Γλύκατζη – Αρβελέρ και γράψε για τη στρατηγική θέση της Θεσσαλονίκης.

2

Διάλεξε μία από τις παρακάτω φράσεις και γράψε ένα σύντομο κείμενο σαν να μιλά η ίδια η πόλη της Θεσσαλονίκης. Φαντάσου ότι είναι ζωντανή και αφηγείται την ιστορία της.

- «Ήμουν πάντα μια πόλη γεμάτη ζωή και εμπόριο.»
- «Φύλαξα τα τείχη μου από εχθρούς και επιθέσεις...»
- «Μέσα στις εκκλησίες μου ακούστηκαν ύμνοι αιώνων.»
- «Οι μοναχοί του Αγίου Όρους μου εμπιστεύτηκαν τα μυστικά τους...»
- «Στους δρόμους μου περπάτησαν στρατηγοί, αυτοκράτορες και φτωχοί.»
- «Ακόμα και όταν με πολιορκούσαν, ήξερα πως θα ξαναλάμψω!»

Η επέκταση των Οθωμανών και η δυναστεία των Παλαιολόγων

27

1

Αναζήτησε στο διαδίκτυο τραγούδια που γράφθηκαν για την Άλωση, κατάγραψε ένα από αυτά και παρουσίασέ το στο τμήμα σου:

2

Σκάνανε το QR code, άκου το μάθημα για να το θυμηθείς και, μετά, συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Οι Οθωμανοί κατέλαβαν την το 1326 και έγιναν κυρίαρχοι της Στη συνέχεια κατέλαβαν τη το 1362 και τη το 1430.
- β. Η απώλεια εδαφών και είχε ως αποτέλεσμα την κρίση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
- γ. Ο ήταν ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου.
- δ. Ο Βυζαντινός στρατός ήταν πολύ και λιγότερο από τον οθωμανικό.

3

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Προύσα

α. Έγινε πρωτεύουσα των Οθωμανών μετά το 1369.

2. Κωνσταντίνος ΙΑ'

β. Ο τελευταίος Αυτοκράτορας του Βυζαντίου.

3. Αδριανούπολη

γ. Πρώτη σημαντική κατάκτηση των Οθωμανών (1326).

4. Θεσσαλονίκη

δ. Κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς το 1430.

5. Ορχάν

ε. Οδήγησε την πρώτη επέκταση των Οθωμανών.

28

Η πολιορκία και η Άλωση της Κωνσταντινούπολης

1

Σκάνανε το QR code και διάβασε τη συγκλονιστική μαρτυρία του ιστορικού της Αλώσεως, Γεώργιου Φραντζή, για τα όσα ακολούθησαν μετά την είσοδο των Οθωμανών στην Πόλη. Ποια είναι τα συναισθήματα και οι σκέψεις σου;

2

Φαντάσου ότι είσαι κάτοικος της Κωνσταντινούπολης, μια μέρα πριν την Άλωση (28 Μαΐου 1453). Γράφεις ένα γράμμα σε έναν φίλο ή συγγενή σου που βρίσκεται μακριά από την Πόλη.

Σκέψου και γράψε:

- Πού βρίσκεσαι;
- Τι βλέπεις γύρω σου;
- Τι φοβάσαι ή ελπίζεις;
- Τι θα ήθελες να πεις για την Πόλη που αγαπάς;

Κωνσταντινούπολη, 28 Μαΐου 1453

Αγαπημένε/η μου φίλε/η,

Δεν ξέρω αν θα προλάβεις να λάβεις αυτό το γράμμα. Οι Οθωμανοί είναι έξω από τα τείχη και όλοι μιλούν για τη μεγάλη μάχη που έρχεται.

Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο

29

1

Αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τα μέρη στα οποία κατέφυγαν οι λόγιοι του Βυζαντίου μετά την Άλωση της Πόλης, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας ενδεχομένως να σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Η βυζαντινή κληρονομιά συνεχίστηκε στους επόμενους αιώνες και επηρέασε σημαντικά τον πολιτισμό.
- β. Η βυζαντινή αchioγραφία και η ψηφιδωτή τέχνη επηρέασαν την ανάπτυξη της τέχνης.
- γ. Η παραμένει ένα από τα πιο εμβληματικά μνημεία του κόσμου.
- δ. Το βυζαντινό αποτέλεσε τη βάση του σύγχρονου ευρωπαϊκού

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 σηματοδότησε το τέλος της βυζαντινής πολιτιστικής κληρονομιάς. ☐
- β. Η βυζαντινή λογοτεχνία επηρέασε την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας. ☐
- γ. Η βυζαντινή επιστήμη και τεχνολογία ήταν προηγμένη για την εποχή της. ☐
- δ. Η ευρωπαϊκή πολυπολιτισμικότητα έχει τις ρίζες της στον χαρακτήρα του Βυζαντίου. ☐
- ε. Η Καθολική Εκκλησία είναι ένας σημαντικός φορέας της βυζαντινής πολιτιστικής κληρονομιάς. ☐

ενότητα

Ε

Θέματα από τη Βυζαντινή
Ιστορία

Η βυζαντινή Κύπρος

30

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τον βασιλιά της Αγγλίας Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο, προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου (το QR code της σελίδας ενδεχομένως να σε βοηθήσει στην αναζήτησή σου).

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Τα ορυχεία και αποτελούσαν σημαντική πηγή πλούτου.
- β. Το 649 μ.Χ. οι κατέλαβαν την Κύπρο.
- γ. Το 1191 μ.Χ. ο κατέλαβε την Κύπρο κατά τη διάρκεια της Γ' Σταυροφορίας και την πούλησε στους
- δ. Την Κύπρο την κυβέρνησαν οι και οι μέχρι το , χρονιά που την κατέλαβαν οι Τούρκοι.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η Κύπρος βρίσκεται στο σταυροδρόμι των εμπορικών οδών μεταξύ Ευρώπης, Ασίας και Αμερικής. ☐
- β. Όσοι ζούσαν κοντά στις ακτές, ασχολούνταν με το εμπόριο και τη ναυτιλία. ☐
- γ. Με την κατάκτηση της Κύπρου, οι Άραβες πήραν τον έλεγχο ενός στρατηγικά σημαντικού νησιού στη Μεσόγειο Θάλασσα. ☐
- δ. Οι Άραβες αναγκάστηκαν να πληρώνουν φόρο στους Βυζαντινούς για να προστατεύσουν την Κύπρο από νέες επιθέσεις. ☐
- ε. Οι καθεδρικοί ναοί της Αγίας Σοφίας στη Λευκωσία και του Αγίου Νικολάου στην Αμμόχωστο ακολουθούν τη γοτθική αρχιτεκτονική της Δύσης. ☐

31

Η θέση της γυναίκας στο Βυζάντιο

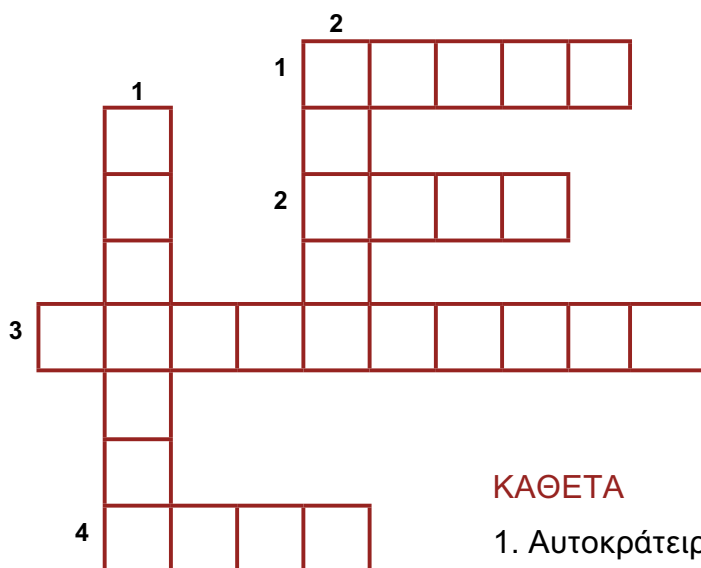

1

Στην τάξη σου, αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τις γυναίκες που κατάφεραν να γίνουν Αυτοκράτειρες κατά τη μακραίωνη ιστορία του Βυζαντίου προκειμένου να τις παρουσιάσεις στο τμήμα σου.

2

Συμπλήρωσε το παρακάτω σταυρόλεξο, σύμφωνα με όσα διάβασες στο κείμενο του βιβλίου μαθητή/τριας:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Ικανότητα που αποκτούνταν από τη μόρφωση – σπάνια για τις γυναίκες της εποχής.
2. Επάγγελμα γυναικών στον τομέα της υγείας.
3. Πολλές γυναίκες ζούσαν σε αυτά, μακριά από τον κόσμο.
4. Κόρη του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού και ιστορικός.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Αυτοκράτειρα με πολιτική δύναμη, σύζυγος του Θεοδοσίου Β΄.
2. Τελετή με χορούς και τραγούδια, όπου συμμετείχαν ένας άντρας και μία γυναίκα.

Η διπλωματία στο Βυζάντιο

32

1

Σκάνανε το QR code, διάβασε το κείμενο και γράψε ποιες μεθόδους της διπλωματίας των Βυζαντινών μπορείς να εντοπίσεις σε αυτό.

2

Διάβασε προσεκτικά το μάθημα και αντιστοίχισε σωστά τις λέξεις ή φράσεις στις δύο στήλες:

1. Δυναστικοί γάμοι

α. Συμβολική συγγένεια με ξένους ηγεμόνες.

2. Πολιτική υιοθεσία

β. Ένωση βασιλικών οικογενειών.

3. Τιμητικά δώρα

γ. Συνάπτονταν για αποφυγή πολέμων.

4. Συμφωνίες ειρήνης

δ. Κίνητρα για απομάκρυνση συμμάχων των εχθρών.

5. Διάσπαση συμμαχιών

ε. Προσφέρονταν χρήματα ή τίτλοι σε άλλους λαούς.

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Το Βυζάντιο βρισκόταν στο σταυροδρόμι των εμπορικών οδών μεταξύ Ευρώπης, Αμερικής και Αφρικής.
- β. Η διπλωματία ήταν ένα σημαντικό εργαλείο της βυζαντινής εξωτερικής πολιτικής.
- γ. Οι αυτοκράτορες συχνά υιοθετούσαν παιδιά από άλλες βασιλικές οικογένειες.
- δ. Οι γάμοι ήταν ένας τρόπος για να κάνουν διαρκώς περισσότερους συμμάχους.
- ε. Οι συνεργασίες δεν μπορούν σήμερα να βοηθήσουν τις χώρες να αντιμετωπίσουν κοινές προκλήσεις.

☐
☐
☐
☐
☐

33

Βυζαντινή παιδεία και τέχνη

1

Σκάνανε το QR code και παρατήρησε τα ψηφιδωτά από την Αγία Σοφία και από το νησί της Δήλου. Μπορείς να εντοπίσεις ομοιότητες και διαφορές;

2

Βάλε τη φαντασία σου να δουλέψει! Διάλεξε μία από τις δύο ιδέες και ζωγράφισε:

- Ένα σχολείο στο Βυζάντιο (με μαθητές που γράφουν, διαβάζουν, δάσκαλο, πάπυρους ή βιβλία).
- Ένα εργαστήριο βυζαντινής τέχνης (με καλλιτέχνες που ζωγραφίζουν εικόνες, μοναχούς που γράφουν με πένα, χρυσοκέντητα υφάσματα κ.λπ.).

Δίπλα στη ζωγραφιά σου, γράψε μια φράση που χαρακτηρίζει αυτό που απεικονίζεις.

[illegible]

Η γλώσσα των Βυζαντινών

34

1

Σκάνανε το QR code και παρατήρησε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μικρογράμματος και μεγαλογράμματος γραφής. Ποια πιστεύεις ότι ήταν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της καθεμιάς;

2

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες στο συγκεκριμένο μάθημα:

- α. Η γλώσσα των Βυζαντινών είχε πάρει πολλά δάνεια από γλώσσες όπως η και η
- β. Η γραφή χρησιμοποιούνταν για επίσημα έγγραφα και βιβλία, ενώ η γραφή χρησιμοποιούνταν για καθημερινή χρήση και την βιβλίων.
- γ. Μετά την κατάληψη της Πόλης από τους , η γλώσσα άρχισε να παίρνει απλούστερη μορφή.
- δ. Η νέα ελληνική γλώσσα βασίστηκε στη

3

Χαρακτήρισε τις προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λάθος (Λ), με βάση το περιεχόμενό τους:

- α. Η βυζαντινή γλώσσα ήταν μια εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, αλλά με σημαντικές διαφορές. ☐
- β. Η γραπτή γλώσσα των Βυζαντινών ήταν μια ζωντανή γλώσσα που εξελισσόταν συνεχώς. ☐
- γ. Η βυζαντινή γλώσσα γραφόταν με δύο είδη γραφής: τη μεγαλογράμματα και τη μικρογράμματα. ☐
- δ. Η βυζαντινή γλώσσα λειτούργησε ως μία σημαντική γέφυρα μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής. ☐
- ε. Η νέα ελληνική γλώσσα δεν έχει καμία σχέση με τη γλώσσα που μιλούσαν οι Βυζαντινοί. ☐

ΚΟΛΟΦΩΝΑΣ
(ΘΑ ΠΡΟΣΤΕΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΟΦΑΝΤΟ)

